

Hőkezelő kemencék és a hőkezelés minőségbiztosításának alapjai

Hőkezelés
(BMEGEMTBGK1)
2024. Október 08.

Dr. Kovács Dorina
kovacs.dorina@gpk.bme.hu
MT épület 061.

Kemence típusok:

- Kamrás
- Kocsifenekű
- Aknás
- Retortás
- Vákuum
- Indukciós

Hőkezelés:

- Atmoszférikus
- Védőgázos
- Vákuum

Cél: egyenletes térhőmérséklet biztosítása

→ elektromos ellenállású fűtés

→ maximum hőmérséklet 750 – 1300 °C között

- falazata: kerámia
- egyszerű kezelhetőség
- program szerint szabályozható

- nagy magasságú, kör vagy négyzet keresztmetszetű
- függőleges irányú anyagmozgatás
- program szerint szabályozható
 - cementáláshoz, nitridáláshoz, edzéshez, megeresztéshez

Elektromos fűtés előnyei:

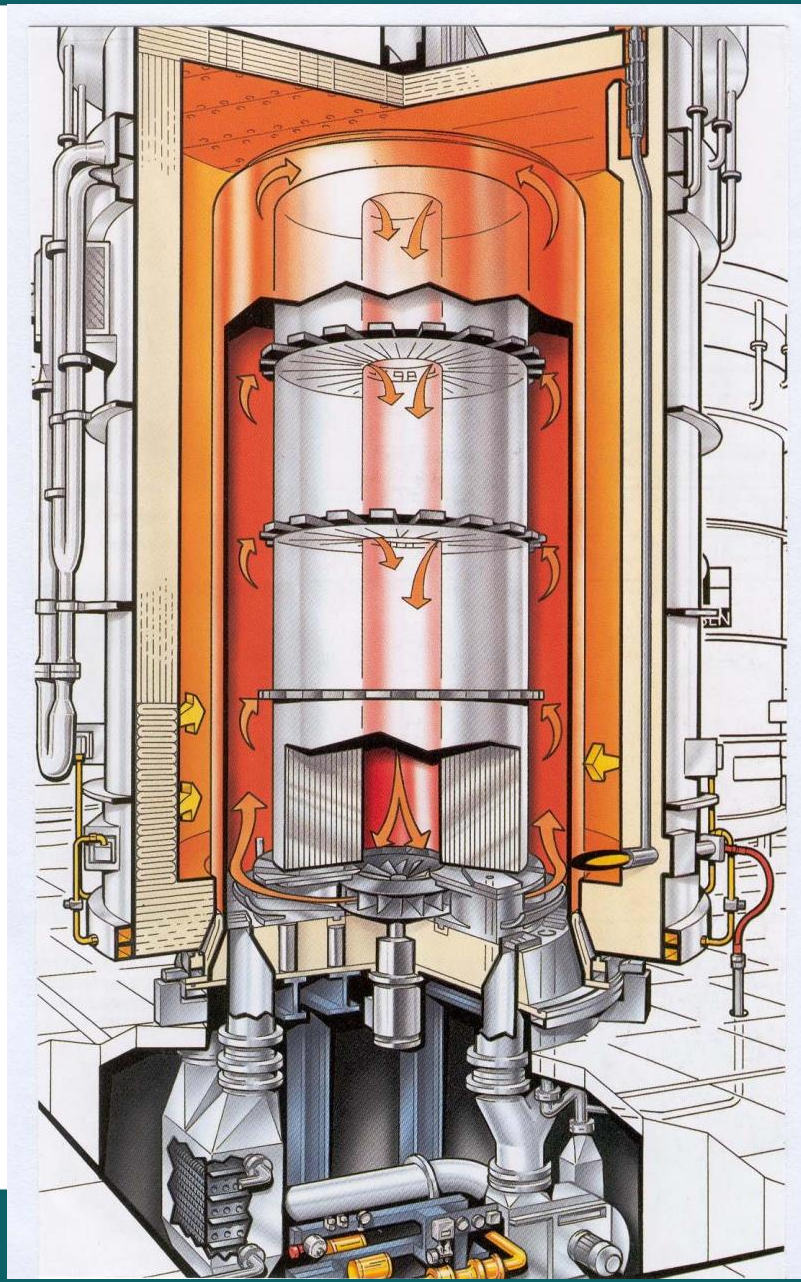
- nincs füstgázveszteség
- kisebb revésedés és fémoxidáció
- jól szabályozható hőmérséklet

Retorta: belső kivehető rész, megóvja a kemence falát

https://www.prothermo.hu/magyar/egyedi_berendezesek

A vákuum értékek és annak előállítása

a.) Finom vákuum

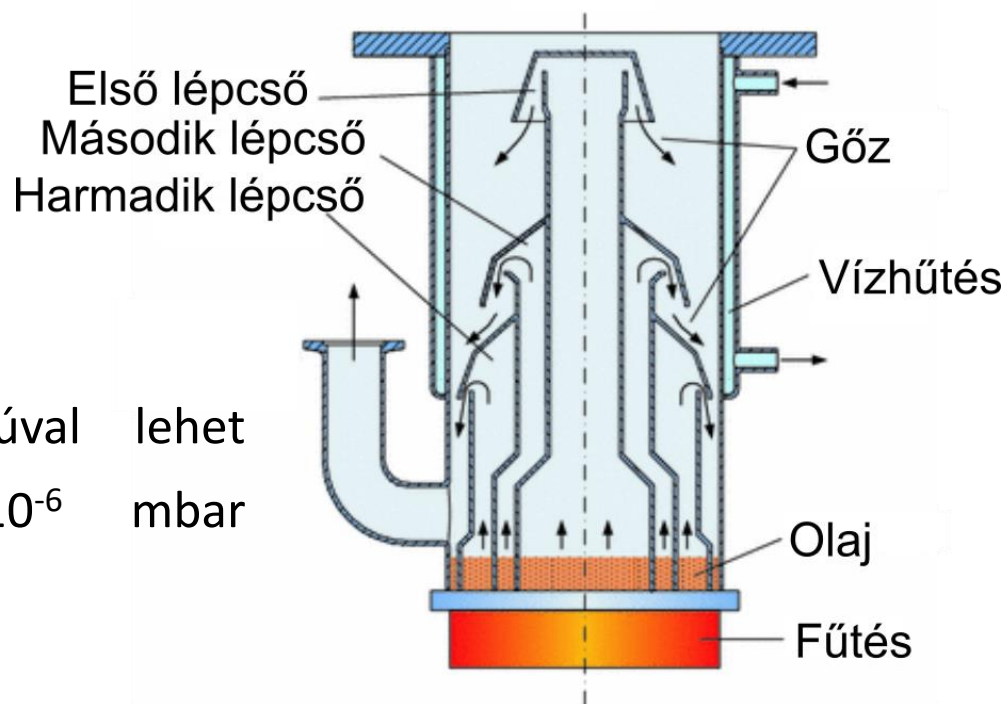
Nagysága $\sim 5 \times 10^{-2}$ mbar.

Előállítását mechanikus szivattyúkkal meg lehet oldani.

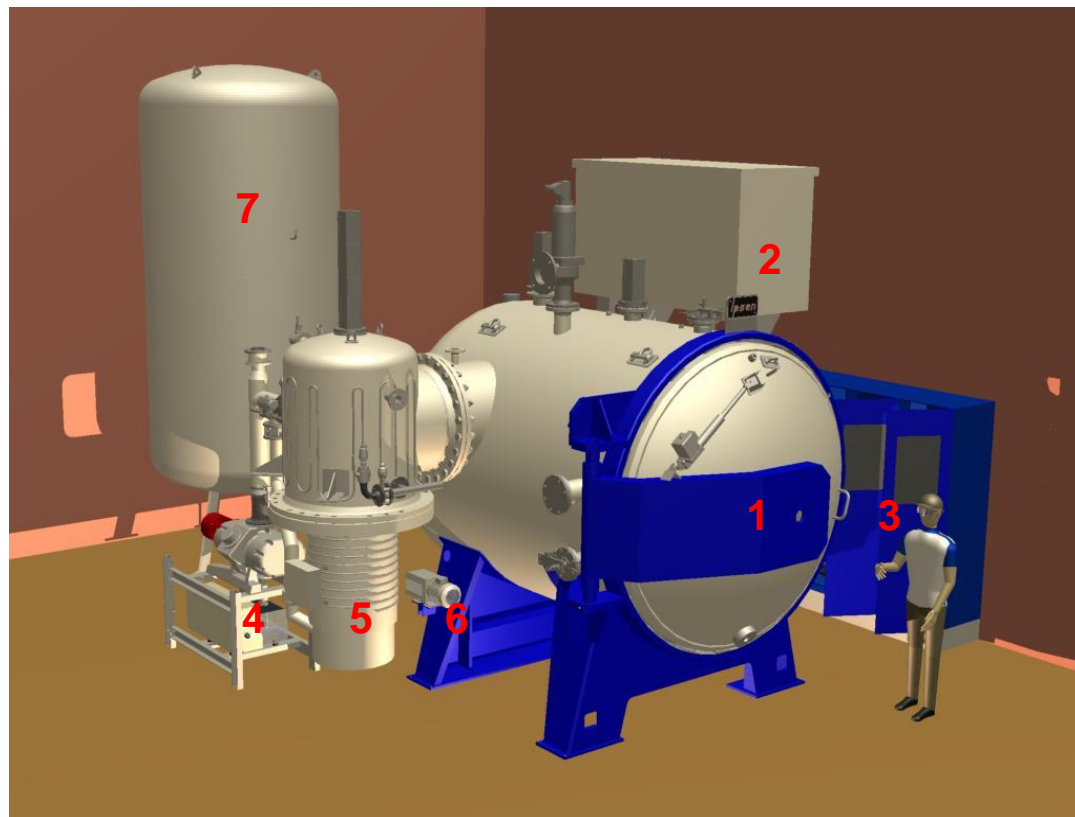
b.) Nagy vákuum

Vákuum értéke 5×10^{-2} mbar fölött.

Kialakítását már diffúziós szivattyúval lehet megoldani. Általánosan a 10^{-5} , 10^{-6} mbar nagyság a jellemző.

- 1 – Kemence test
Benne a különálló fűtőkamrával
- 2 – Fűtő trafó
- 3 – Vezérlő szekrény
- 4 – Mechanikus szivattyúk
- 5 – Diffúziós szivattyú
- 6 – Elővákuum szivattyú
- 7 – Nitrogén tartály
- 8 – Hűtő ventilátor motor (nem látszik, kemence hátoldalán)
- 9 – Hűtőszivattyúk (nem látszik, nem közvetlen kemence tartozék)
- 10 – Mérő, felügyelő elemek, szerelvények (nincs a képen feltüntetve)

Kemence test:

- vízűtés
- bajonettzáras ajtó a vákuum megtartásához

Fűtő transzformátor:

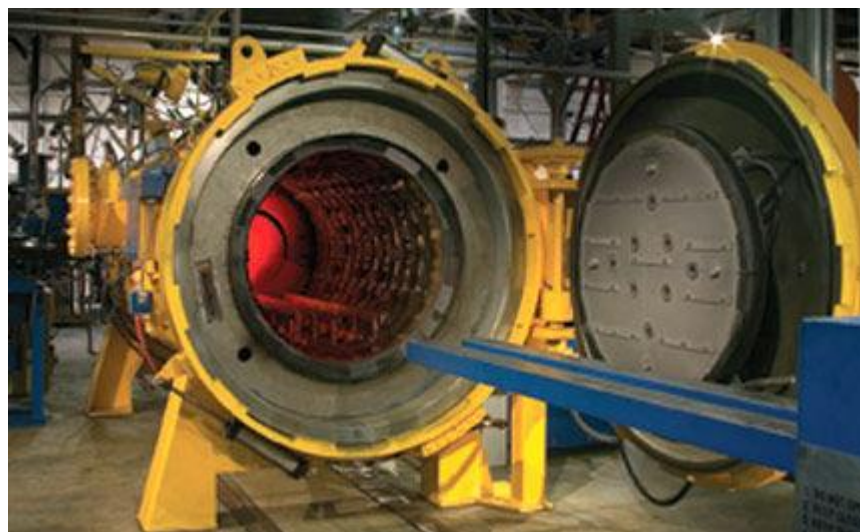
- fűtés szabályozása
- kemencenagysághoz beállított áramfelvétel

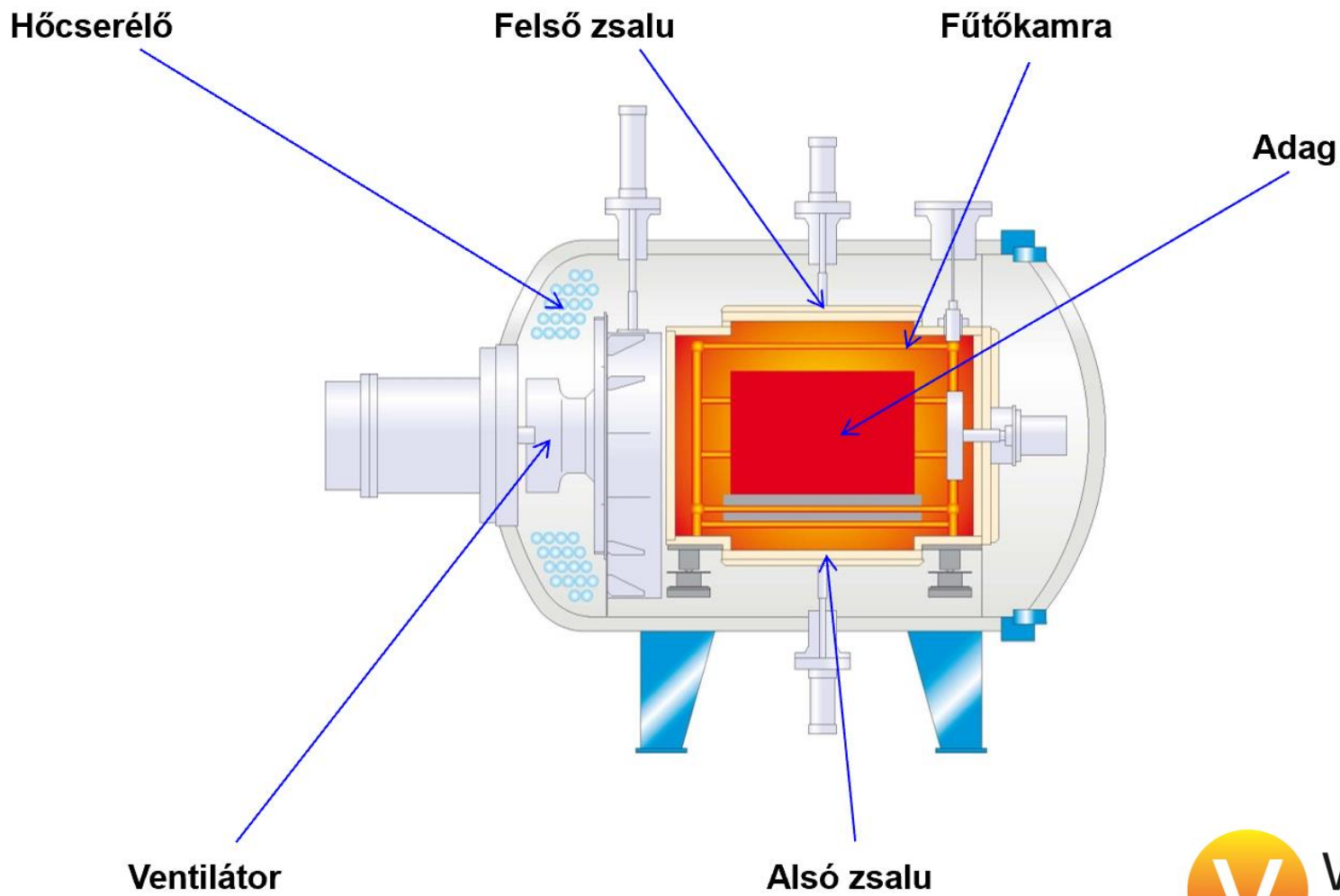
Vezérlés:

- PLC

Nitrogén tartály:

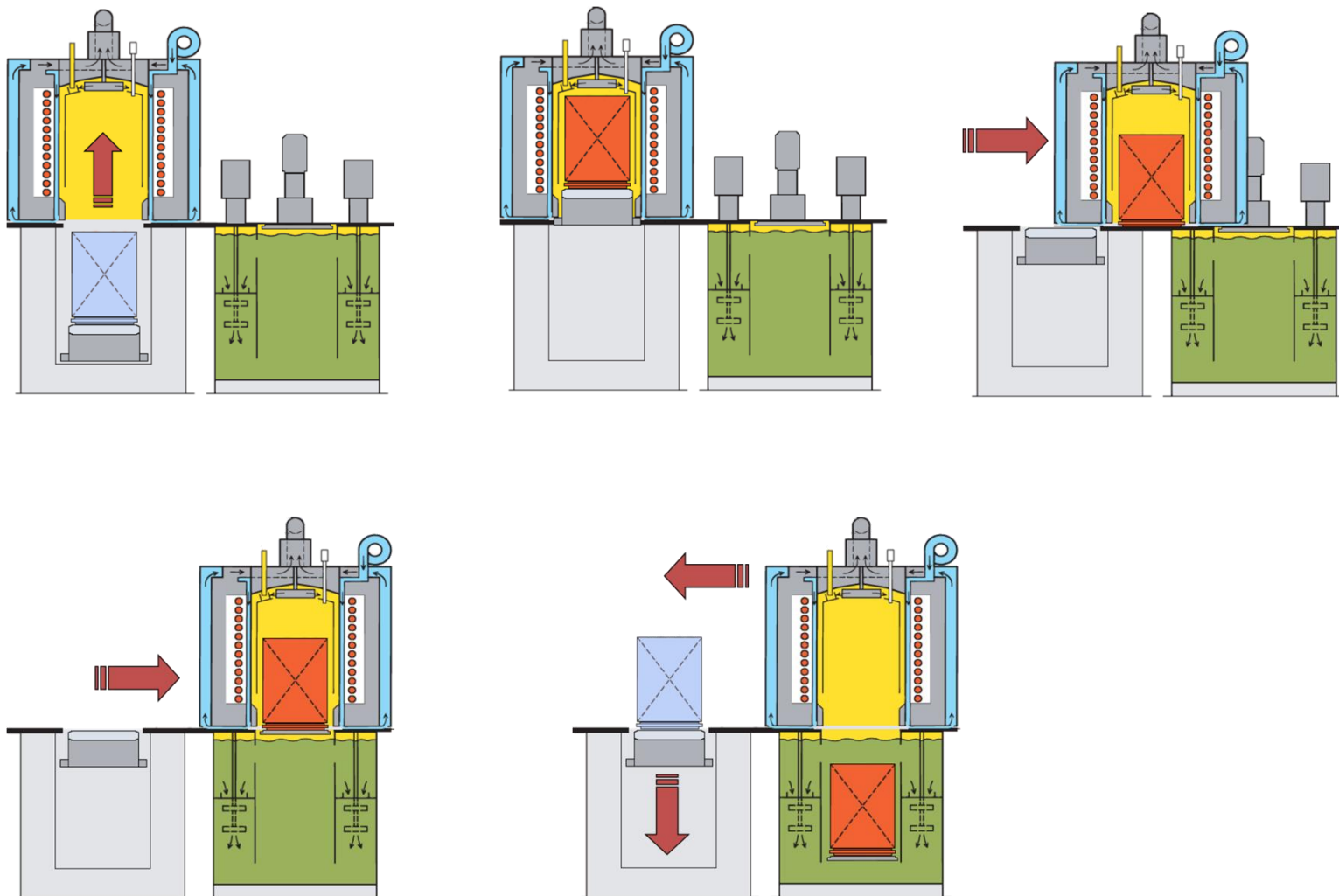
- hűtéshez

Miért használunk vákuum kemencét?

- A vákuum alatt történő hevítés tekinthető a legjobb felületi védelemnek
- Tiszta munkakörülmények
- Kiváló környezetvédelmi technológia
- A lehető legalacsonyabb torzítás a munkadarabon (fűtés, hűtés)
- Kiváló hőmérséklet eloszlás (pl. Ipsen VUTK-524 +/-3°C)
- Rövid (Optimális) ciklusidő
- Megbízható és reprodukálható hőkezelő ciklus
- Szabályozható hűtés irány és intenzitás
- Gazdaságos

Előnyök:

- Moduláris felépítésű, harang típusú kemence.
- Kemencén belül nincs mozgó mechanizmus, adagtartó rögzítése reteszeléssel
- Karbantartási igénye kicsi.
- Karbantartás esetén nem kell az egész berendezést leállítani, csak a javítandó modult.
- Az adag a kemencével együtt mozog a hűtőközeg fölé, így a munkadarabok közvetlenül a bemártásig edzési hőfokon vannak.
- Az adag bemelegítési ideje kevesebb mint 15 mp.
- Különösen alkalmas vékony, deformációra hajlamos alkatrészek hőkezelésére.
- Minden típusú hűtőközeg integrálható a hőkezelő sorba.
- Moduláris felépítésének köszönhetően egyszerű a bővítési lehetőség.
- Nagy mennyiségű hőkezelés esetén jól automatizálható.

Indukciós hevítés elmélete:

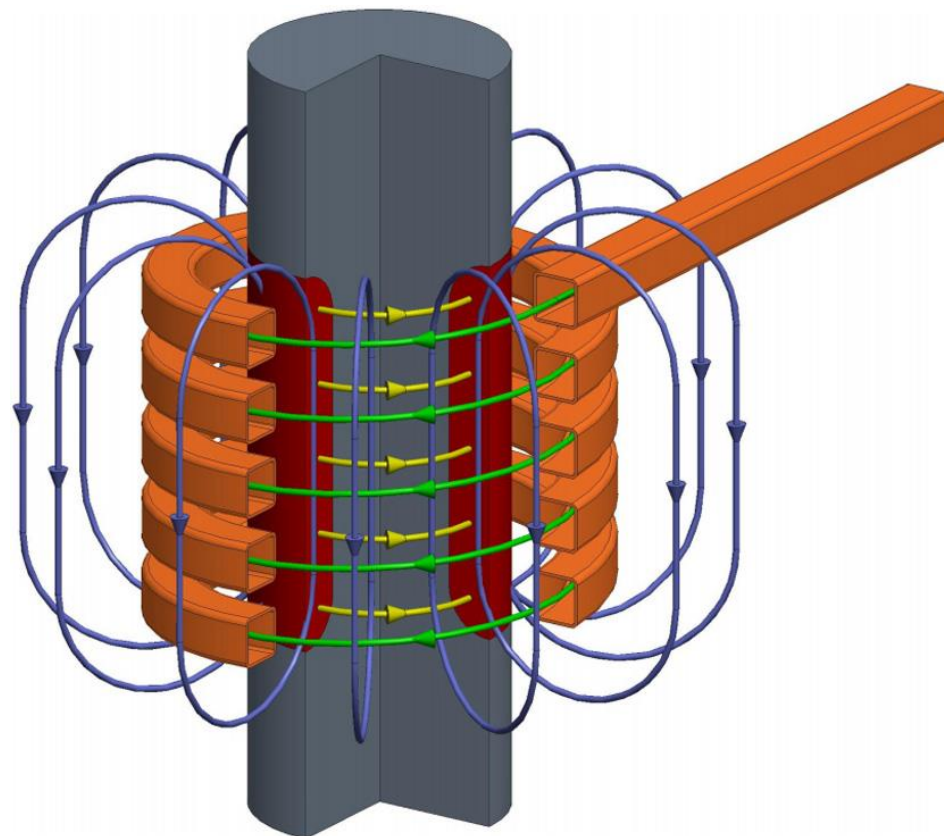
Elektromos vezetőkben
váltakozó áram

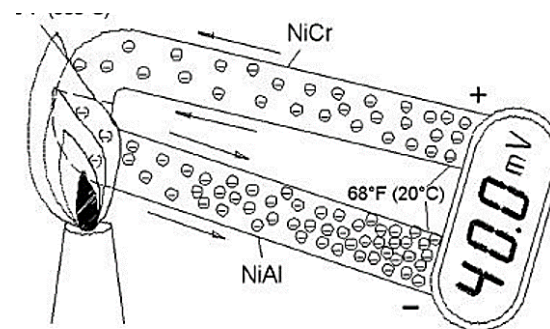
Váltakozó mágneses teret
hoz létre

Másik vezető anyagban
elektromágneses tér indukálódik

Ha két, különböző fémből vagy ötvözetből álló elektromos vezetőt egyik végükön összeforrasztanak, és a csatlakozás, valamint a vezetők másik vége eltérő hőmérsékleten van, akkor elektromos potenciálkülönbség keletkezik.

Típus	Anyag	Felhasználhatóság
K	krómnikkel/nikkelalumel, másképpen chromel-alumel	oxidáló környezetben -20 – 1300 °C
T	réz/konstatán	nedves környezetben -270 – 1300 °C
J	vas/konstatán	olcsó -210 – 760 °C

Minősegbiztosítás

MSZ EN 10052 – A vasötvözetek hőkezelésének fogalommeghatározásai

04885:2017 – Vas és acél. Hőkezelések. Szakszótár

Szakkifejezések

1. Karbonaktivitás	44. Egyenértékű átmérő
2. Lágýtás	45. Diffúziós kezelés
3. Szemcsefinomító izzítás	46. Impulzusedzés
4. Alitálás	47. Indukciós edzés
5. Endotermikus atmoszféra	48. Kiválásos keményedés
6. Exotermikus atmoszféra	49. Kiválásos keményítés
7. Auszforming	50. Egyszeri edzés
8. Ausztenitesítés	51. Edzés
9. Önmegeresztődés	52. Átedzés
10. Önedzés	53. Felületi edzés
11. Kékítés	54. Edzési kezelés
12. Boridálás	55. Közvetlen edzés
13. Elégetés	56. Kettős hűtéssel végzett edzés
14. Feketítés	57. Másodlagos keményedés

Ausztemperálás: Olyan hőkezelés, amelynek során az acél ausztenites állapotból való lépcsős hűtése M_s -nél nagyobb hőmérsékletre olyan sebességgel történik, hogy a ferrites vagy perlites átalakulás elkerülhető legyen és ezen hőmérsékleten olyan hőntartás, hogy bénites átalakulás részben vagy teljesen végbemenjen.

Ausztenitesítési hőmérséklet: Az a legnagyobb hőmérséklet, amelyen az ausztenitesítéskor a vasötvözetet hőntartják.

Átalakulási mélység: Az edződés létrejötté valamely vasötvözet felületi rétegében. Ezt általában edzett kéregvastagsággal jellemzik.

Edzhetőség: Valamely acélnak az a tulajdonsága, hogy martenzites és/vagy bénites átalakulásra alkalmas.

Feszültségcsökkentő izzítás: A munkadarab izzítása megfelelően nagy hőmérsékleten, majd lassú hűtése a maradó feszültségek csökkentése céljából anélkül, hogy a szövetszerkezet és az anyag tulajdonságai jelentősen változnának.

Feszültségcsökkentő megeresztés: Teljesen vagy részlegesen martenzites szerkezetű termék megeresztése általában 200°C-nál kisebb hőmérsékleten maradó feszültségek csökkentésére a karbidkiválás kezdetével az anyag keménységének jelentős csökkenése nélkül.

Hőkezelési repedés: A hevítés vagy hűtés hatására közvetlenül vagy később bizonyos acélokban jelentkező repedés.

Idő-hőmérséklet átalakulási diagram: Féllogaritmikus idő-hőmérséklet koordináta-rendszerben megrajzolt olyan görbesorozat, amelyből minden egyes hőmérsékletre megállapítható, az ausztenit átalakulása kezdetének és végének ideje izotermikus körülmények között.

Lépcsős edzés: Olyan edzési eljárás, amelynek során a hűtést rövid időre megszakítják adott közegben megfelelő hőmérsékleten végzett hőntartással.

Martemperálás: Olyan hőkezelés, amelynek során az ausztenitesítést követően az acélt olyan sebességgel lépcsősen edzik Ms-nél kissé nagyobb hőmérsékletre, hogy elkerüljék a ferrites, perlites vagy bénites átalakulást és ezen addig tartják, amíg a hőkiegyenlítés végbemegy, majd tovább hűtik szobahőmérsékletre.

Patentozás: Vasötvözetek hőkezelése ausztenitesítéssel és megfelelő hűtéssel úgy, hogy az utána következő hidegalakításhoz kedvező szövetszerkezet keletkezzék.

Vakedzés: Olyan modellező hőkezelés, amely a cementálás termikus folyamatát reprodukálja cementáló közeg nélkül.

Kiegészítések:

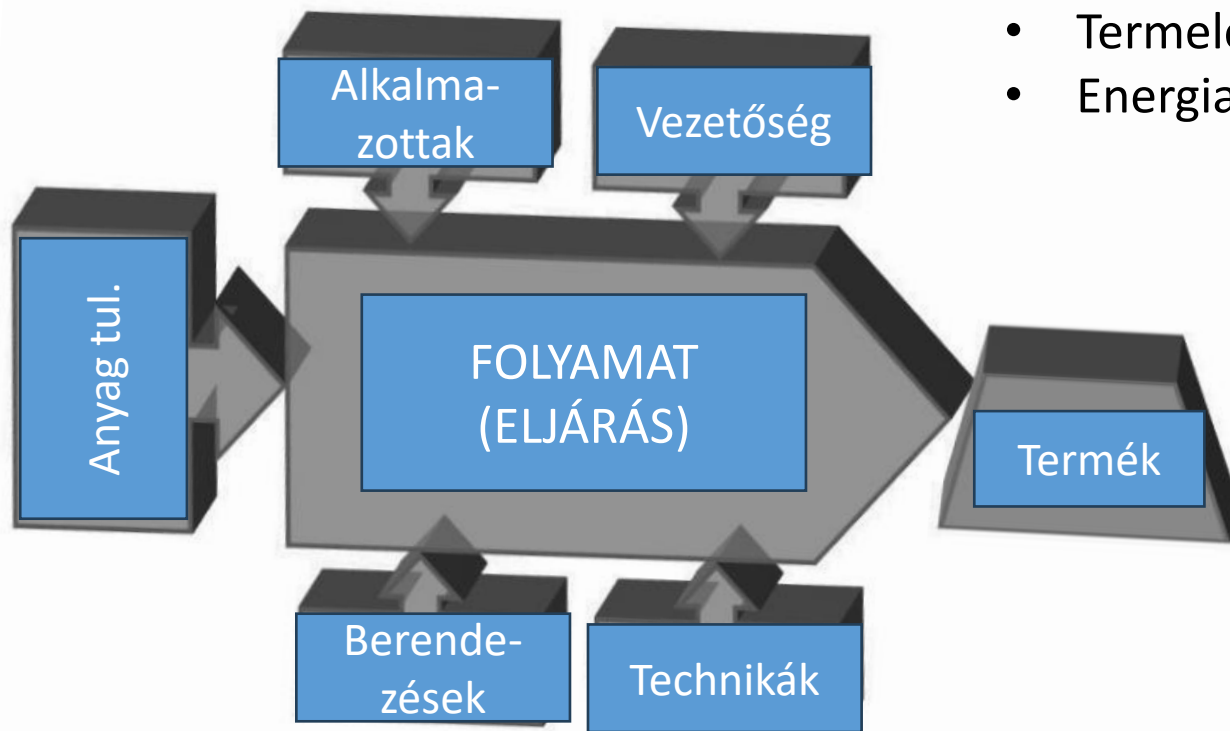
- Ac1** az ausztenit kialakulása megkezdődésének hőmérséklete melegítéskor
- Ac3** a ferrit ausztenitté alakulásának befejeződési hőmérséklete melegítéskor
- Acm** a cementit ausztenitben való oldódásának befejeződési hőmérséklete hipereutektoidos acélokban

Proeutektoidos szövetelem: Az ausztenit bomlása során az eutektoidos átalakulás előtt képződött szövetelem.

Szekunder martenzit: Az ismételt edzés során keletkezett martenzit.

Befolyásoló tényezők:

- Anyagminőség
- Alkalmazottak képességei
- Gyártó berendezés
- Gyártási technika
- Termelési feltételek
- Energia

CQI-9: Hőkezelési rendszer értékelése

A HTSA (Heat Treatment System Assessment) célja egy hőkezelési rendszer fejlesztése, amely biztosítja a folyamatos javulást, hangsúlyozva a hibák megelőzését és az ellátási lánc variációinak és hulladékainak csökkentését

Ez a dokumentum meghatározza az alkalmazandó hőkezelést végző szervezet vagy szállítói folyamatkövetelményeit, akiknek erre szükségük van:

- bizonyítja, hogy képes folyamatosan olyan terméket biztosítani, amely megfelel a vevő és az alkalmazandó szabályozási követelményeknek, és –
- fokozza az ügyfelek elégedettségét a rendszer hatékony alkalmazásával, beleértve a rendszer folyamatos fejlesztését szolgáló folyamatokat.

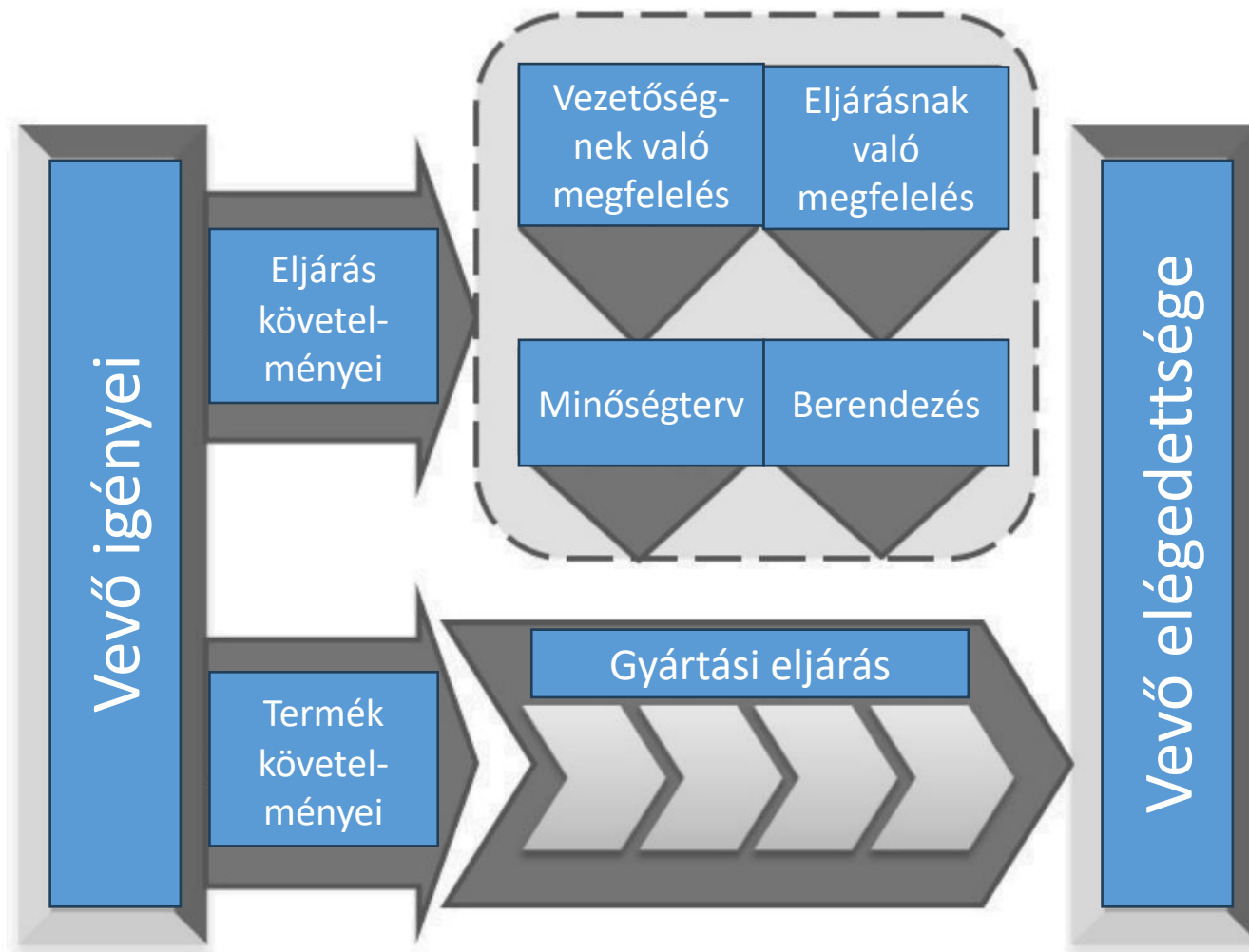
CQI-9: Hőkezelési rendszer értékelése

Terméktől és termelési mennyiségtől független

5 alap területre bontható:

- Vasötvözetek hőkezelése, különös tekintettel a cementálásra
- Vasötvözetek hőkezelése, különös tekintettel a nitridálásra
- Alumínium hőkezelése
- Vasötvözetek indukciós hőkezelése
- Hőkezelési eljárások, beleértve a teljes lágyítást, normalizálást, öregítést

CQI-9: Hőkezelési rendszer értékelése

CQI-9: Hőkezelési rendszer értékelése

Special Process: Heat Treat Process Assessment			
Facility Name:			
Address			
Phone Number		Type(s) of Thermal Processing at this Facility:	
Fax Number		Process Table A – Ferrous	
Number of Heat Treat Employees at this Facility		Carburizing	
Capitive Heat Treater (Y/N)		Carbonitriding	
Commercial Heat Treater (Y/N)		Carbon Correction	
Date of Evaluation:		Neutral Hardening	
Date of Previous Evaluation:		Quench & Temper	
		Austempering / Martempering	
		Tempering	
		Precipitation Hardening /Aging	
		Process Table B - Ferrous	
		Nitriding (Gas)	
		FerriticNitrocarburizing (Gas or Salt)	
		Process Table C - Aluminum	
		Aluminum Heat Treatment	
		Process Table D- Ferrous	
		Induction Heat Treating	

CQI-9: Hőkezelési rendszer értékelése

Current Quality Certification(s)	
Date of Re-assessment: (if necessary):	

Personnel Contacted:			
Name:	Title:	Phone:	Email:

Auditors/Assessors:			
Name:	Company:	Phone:	Email:

Number of "Not Satisfactory" Findings:	
--	--

Number of "Needs Immediate Action" Findings:	
--	--

Number of "Fail" Findings in the Job Audits:	
--	--

CQI-9: Hőkezelési rendszer értékelése

Special Process: Heat Treat System Assessment							
				Assessment			
Question Number	Question	Requirements and Guidance	Objective Evidence	N/A	Satisfactory	Not Satisfactory	Needs Immediate Action
Section 1 - Management Responsibility & Quality Planning							

Version 3, Issue 10/11

K Van-e kijelölt és minősített hőkezelő személy a helyszínen?

R A könnyen rendelkezésre álló szakértelem biztosítása érdekében külön és külön szakképzett hőkezelő személy a helyszínen. Ennek a személynek teljes munkaidőben kell lennie az alkalmazottat és a beosztást tükrözni kell a szervezeti ábrán. Létezik munkaköri leírás, amely meghatározza a munkakör képesítését, beleértve a kohászati és hőkezelési ismereteket. A képesítésnek tartalmaznia kell legalább öt éves hőkezelési műveletek tapasztalatát, vagy legalább 5 éves hivatalos kohászati oktatás és hőkezelési tapasztalat kombinációját.

E A minőségmenedzser / kohász és üzemvezető több mint 10 éves tapasztalattal rendelkezik a hőkezelési műveletek terén

CQI-9: Hőkezelési rendszer értékelése

Version 3, Issue 10/11

Special Process: Heat Treat System Assessment							
Question Number	Question	Requirements and Guidance	Objective Evidence	Assessment			
				N/A	Satisfactory	Not Satisfactory	Needs Immediate Action
Section 1 - Management Responsibility & Quality Planning							

K A vezetőség biztosítja a munkavállalók képzését hőkezelésre?

R A szervezetnek biztosítania kell az alkalmazottak képzését minden hőkezelési tevékenységhez. Minden alkalmazottat, ideértve a másodlagos és az ideiglenes alkalmazottakat is, képezni kell. Dokumentált bizonyítékot kell vezetni, amely bemutatja a kiképzett alkalmazottakat, és a bizonyítéknak tartalmaznia kell a képzés hatékonyságának értékelését. A menedzsment meghatározza az egyes funkciók képesítési követelményeit, és foglalkozni kell a folyamatos vagy a továbbképzéssel is

Question #	Job Audit Question	Related HTSA Question #	Customer or Internal Requirement	Job (Shop) Order or Reference Documentation Requirement	Actual Condition (Objective Evidence)	Pass / Fail / N/A
Operator or Inspector Responsibilities						